

de Koz

OCTOBER 1952 No.10

Redactie : Bob Entrop Zeezwaluwstraat 201/203 Scheveningen Tel. 320875

TIENDAAGSE VELDTOCHT LANGS WEGEN EN KUSTEN VAN EUROPA

Onder deze kop heeft de pers een uitgebreid artikel gewijd aan de bespreking van de Eerste Nederlandse Middellandse zee-expeditie, die op 9 October j.l. van uit Scheveningen gestart is met als doel het bestuderen van de flora en fauna van de kusten tussen Monaco en Marseille. Tevens lag het in de bedoeling Midd. Zeedieren mee naar Nederland te brengen ten behoeve van de aquaria.

Ik kan mij begrijpen, dat dit artikel onder Uw ogen verschijnt als een bliksemflits bij heldere hemel. Afgezien van het feit dat de tijd van voorbereiding vrij kort geweest is, meende ik ook geen ruchtbaarheid aan de bestaande plannen te moeten geven. Dit in verband met de tot het laatste moment bestaande mogelijkheid, dat er een kink in de kabel zou komen en de tocht in het geheel niet door zou kunnen gaan. Ingewijden weten welk een werk er verzet is, alvorens alles in kannen en kruiken was om op 9 October ij de diepe duisternis der nacht te kunnen starten. Deze moeilijkheden wil ik de lezers graag besparen. Liever wil ik een kort verslag geven van de tocht zelf, onze ervaringen, vangsten, pech en niet in het minst van de leerschool, die deze expeditie geweest is.

We kunnen daartoe het best het rapport op de voet volgen, dat door ondergetekende samengesteld is en dat voor volgende expeditie een leidraad zal kunnen zijn. Wanneer de lezers het niet al te taai zullen vinden beginnen wij dan eerst met enkele technische gegevens.

Datum: 9 tot en met 19 October 1952.

Reisdoel: Kuststrook tussen Monaco en Marseille.

Deelnemers: W. Modest Voorzitter I.V.S.M. Wuppertal-Duitsland

G. Wouda B.M.-lid Den Haag-Nederland

F. Doesburg Eigenaar auto Scheveningen-Nederland

B. Entrop Voorzitter B.M. Leider (lijder) Scheveningen-Nederland

Vervoermiddel: Dank zij de heer Doesburg hadden wij de beschikking over een Renault Bestelwagen met een laadvermogen van 1 ton. Om ruimte en gewicht te sparen werd het normale interieur, dat uit banken (bedden), keukentje etc. bestond verwijderd, zodat een flinke vrije ruimte overbleef voor de vele kannen, busen en tonnen. De persoonlijke uitrusting was tot een minimum teruggebracht en grotendeels opgeborgen in bagagenetten langs het plafond. Watertank en imperiaal op het dak.

Gevolgd route: Aangezien de heer W. Modest in Wuppertal opgehaald zou worden liep de route via Duitsland-Basel-Bern-Lausanne-Barreme Grenoble (Hoog-Midden- en Laagalpen) naar Nice-Monaco. Vandaar naar Marseille en via het Rhonedal richting Straatsburg-Wuppertal-Venlo-Scheveningen.

Totaal aantal afgelegde kilometers 3762.

Aantal kilometers waarover de dieren vervoerd werden 1933

Grenspassing: Nergens werden ons moeilijkheden in de weg gelegd. De controle was nihil. Op de voorruit was een strook papier aangebracht met als tekst Middell. Zee-Expeditie. Dit naamkaartje heeft stellig zijn werk gedaan. De douanebeambten hadden meer interesse voor de inhoud van de bunn en tonnen, dan voor onze verdere bagage.

Uitrusting: De fourage werd geheel in Nederland ingekocht. Diverse speciale levensmiddelen, die door hun samenstelling of verpakking lang fris en vers bleven, waren van te voren zorgvuldig uitgezocht. Gekookt werd op primustoestellen

Het vangmateriaal bestond uit: een kornet (1,50m breed)

Schepnetten

Ronde bunn en tonnen en gemastiekte bussen.

Een set van 8 gekoppelde Erko-so-pompen.

Een handpomp voor doorluchting tijdens de rit.

Verder vetvrij papier en cellophaan voor de verpakking van de anemonen. Een bus met formaline, waarin dode dieren en materiaal voor de verzameling werd verpakt, alsmede buisjes en doosjes voor klein goed. Areometer en thermometer.

Fotouitrusting 2 kleinbeeldcamera's (zwart-wit film en kleurenfilm)

Het materiaal om een uiltje te knappen bestond uit slaapzakken en luchtmatrassen, hetgeen niets te wensen overliet.

Enkele andere uitrustingsstukken - en zeker niet de minst belangrijke waren: kaarten van de route, dagboek en geldbuidel!

— EEN RESUME UIT HET DAGBOEK —

9 Oct. Via Venlo-Dusseldorf bereiken we om 1.30 uur, na een kort grensovertocht Wuppertal. Aangezien de pas van de heer Modest nog niet aangekomen is, kunnen we eerst de volgendemorgen om 6 uur starten. 's Avonds om 8 uur wordt de pas per expresse bezorgd. De wagen wordt doelmatig gepakt en staat startklaar. 6 uur verlaten we Wuppertal.

10 Oct. De heer Doesburg rijdt de wagen naar Keulen, waarna ondergetekende het stuur overneemt. Op verzoek van de heer Doesburg zou ik eerst even een kwartiertje rijden, zodat hij kon beoordelen of hij zijn leven aan zijn medechauffeur zou kunnen toevertrouwen. Dit kwartiertje was rijkelijk lang aangezien het 's avonds om 9 uur in Bern (Zwitserland) een einde nam. En nog leefden alle leden van de expeditie!!!

In Bern worden wij gastvrij ontvangen door de fam. Joss-oud-voorzitter van de Zwitserse Zee-aquariumvereniging. Hier brengen wij de nacht door om, na een lekker ontbijt, de tocht met spoed te vervolgen.

11 Oct. Vandaag rijd ik het zwaarste traject van de heenreis, want nadat we Zwitserland weer verlaten hebben, duiken we Frankrijk en meteen de Hoog-Alpen in. Onbeschrijfelijk mooi is dit landschap, vooral nu de beboste bergwanden in een vlamme herfstgloed pronken. Alleen moest de weg niet zo bochtig, stijgend en dalend zijn. Van de ene Z-bocht zwieren we de andere in en dit eist de volle aandacht van de chauffeur op de weg. We willen echter ook vandaag weer zover mogelijk komen, mogelijk zelfs tot Monaco. Maar deze wens blijft onvervuld. Het bergtraject legt ons een te grote snelheidsbeperking op en het is al lang donker eer we in Barreme stranden waar we in een dorps hotel neerstrijken, een kamer huren met "Doppelbett" en waar heel gauw na het uitladen de primus snort en de melk voor een lekkere welverdiende bak leut aan de kook komt.

12 Oct. Na een nacht met muizenstoornissen (naar men zegt!) ontwaken we te midden van een landschap door de nachtelijke kou witberijpt. En toch zitten we slechts een goede 100 kilometer van de Cote d'Azur af. Het is wel jammer, dat we deze reis eigenlijk te snel moeten maken, want het landschap, de boerderijtypen, de dorpsstraatjes, de huizenbouw, ja en nog zoveel meer, zij bieden stof in overvloed voor het hart aan de kunstverknocht. De weg wordt steeds vlakker en als de eerste palmen en agaven langs de wegen opduiken duurt het niet lang meer of we snorren Nice binnen en ook tegelijk weer uit naar Monaco. Precies s'middags om half één parkeren we onze expeditiewagen voor het imposante Oceanografisch Instituut van Monaco, binnen welks muren we een schat van "Zeemateriaal" aantreffen; levend in de ongeveer 50 aquaria en dood in de vele museumruimten, waar naast uitgebreide verzamelingen op biologisch gebied ook zeer veel te zien is omtrent visserijmethoden en het daarbij gebezigde instrumentarium.

Voor we het aquarium gaan bezoeken rijden we eerst naar de woning van de directeur Prof. Garnaud om hem te begroeten. De volgende morgen zullen we een bezoek brengen aan de technische installaties van het aquarium en de quarantaine ruimten. 's Avonds overnachten we in een grote kampeertent, die in de tuin van een Jeugdherberg in Nice vlak aan zee staat. In de loop van de middag kunnen we de verleiding niet weer staan even met onze rubberlaarzen op de rotsen rond te springen en als voorproefje te snuffelen in de spleetige rotskust, waar krabben met een zuiver vierkant rugschild hun domicilie hebben. Veel wordt er nog niet verzameld, want eerst in Marseille zal het echte weldwerk beginnen.

13 Oct. Om 8 uur zijn we al present bij het museum, waar we van de directeur enkele mooie vissen, wormen (*Spirographis Spallanzanii*) en heremietkrabben ten geschenke krijgen. Nu echter de eerste levende have in de bunnens rondzwemt en rondkruipt is het wachtwoord: "POMPEN". Doormiddel van een grote fietspomp en een tussengeschakelde strandbal als luchtketel, wordt krachtig lucht door de verschillende tanks geblazen.

Vooruitlopende op hetgeen ik U nog zal vertellen, moet gezegd worden, dat gedurende de rit, dus ook de bijna 2000 kilometer terug, onafgebroken gepompt moest worden. Dit was een absolute noodzakelijkheid. Teneinde de dieren met zo min mogelijk verliezen naar Nederland te brengen was het eveneens noodzakelijk, dat de terugweg zonder onderbreking gereden werd. Zonder een gevoel van "welgemeend medelijden" bij U op te wekken, mag ik wel zeggen, dat dit een opgaaf voor mij als chauffeur was. Drie nachten en twee dagen hebben wij de wagen langs kronkelwegen, maar ook langs de honderde kilometerslange Duitse autobanen voortgejakkerd. De pers schreef van een moordende rit en dit maal heeft de pers niet overdreven. Ondragelijk werd de strijd tegen de slaap. Je kreeg het gevoel of je ogen op het laatst op je wangen lagen. De witte kalkstreep op de weg begon als een vijl tussen je ogen te werken. Het is werkelijk een rit geweest om nooit meer te vergeten.

We zijn echter even op de dingen die komen zouden vooruitgelopen.

Nadat de vissen ingeladen waren begaven we ons op weg naar Marseille, waar ons een soort garage, vlak aan zee, ons huis voor de komende dagen zou zijn. De eigenaar was een kennis van de heer Modest.

Op rit naar Marseille (250 km) werd onderweg op verschillende plaatsen gestopt voor kleine vispartijtjes langs de kust. Rond een soort aanlegsteigerdje ving ik enkele kleine lipvisjes. De rotsen zijn hier overdekt met Schaalhorens (*Patella*) zoals bij ons met zeepokken. Wanneer de duisternis gaat vallen moeten we het veldwerk staken en flink doorprikken met degaspedaal. Het laatste valt niet mee, want we krijgen veel regen, verliezen onze ruitenwissers, terwijl mistbanken zeer verraderlijk plotseling voor je wielen schuiven. (wordt vervolgd) -57-

Bob Entrop

SAGARTIA'S in het aquarium

Graag wil ik U iets vertellen over mijn sagartia's, die ik in de loop der jaren in mijn aquarium heb kunnen houden. Ze behoren tot de makkelijk te houden dieren. Ik heb ze gehad in alle mogelijke kleurvariëaties, die de sagartia's aan onze kust bezitten. Wat de kleur betreft overtreffen zij zeker de anjelieren, die trouwens ook voor hoge temperaturen veel gevoeliger zijn dan de sagartia's. Wel is waar zijn de kleurcontrasten soms 2 of drie verschillende in één dier verenigd-harder dan bij de andere anemonensoorten.

Wat betreft het voedsel zijn ze helemaal niet kieskeurig. Ze pakken het gemakkelijk aan en het verdwijnt vlot naar binnen. Hongeren kunnen ze als de beste. Al vergeet men ze 2 of 3 weken te voederen, blijven ze toch in goede conditie. Ook onfris water schijnt hun niet te deren.

Had ik voor mijn sagartia's een mooi plekje uitgezocht, waar zij zich moesten hechten, om goed zichtbaar te zijn, vaak negeerden zij mijn goede bedoeling en zochten ze een naar hun smaak beter plekje uit, meestal voor het oog onbereikbaar...achter de stenen. Als ik ze dan weer lospeuterde, wat soms met beschadiging gepaard ging, en ze op mijn gekozen plekje deponeerde, namen ze toch weer "de voetschijf". Toch heb ik eindelijk gewonnen. Daartoe maakte ik in de rode lavasteen van de rotspartij ongeveer $1\frac{1}{2}$ tot 2 cm diepe holletjes. (Met een rawplugboor van 8-10 mm gaat dit zeer gemakkelijk. Echter wel voorzichtig aan kloppen, anders barst de lava.) In deze holletjes drukte ik mijn sagartia's en zette dan de stenen weer in de bak.

Op enkele na, die gestorven zijn, heb ik vier sagartia's, die trouw al $3\frac{1}{2}$ jaar lang in het zelfde gaatje vertoeven. We houden door deze methode steeds een goed zicht op de mond-en tentakeltekening. De rode lava vormt een mooie achtergrond. Het is alleen onbegonnen werk ze weer uit het holletje te verwijderen, zonder ernstige beschadigingen. Maar waarom zou je dat doen, als je juist zo veel moeite hebt gehad ze er in te krijgen. Probeer U het ook maar eens.

J. de Jongh.

Twee Rode Zeedonderpadden (Cottus scorpius L.)

Op 31 October 1952 werd in het Schulpengat nabij de Zuiderhaaks een zgn rufinistisch exemplaar van de gewone Zeedonderpad (of knorhaan) gevangen.

Alle bruine en zwarte pigmenten zijn afwezig; de rode en gele zijn echter normaal aanwezig. Het 17 cm lange dier toont overigens geen afwijkingen. Het bevindt zich thans in de collectie van het Zoologisch Museum in Amsterdam. Dit is het tweede rode exemplaar, dat sedert 1945 op het Zool. Station te Den Helder werd aangebracht.

Het eerste rode exemplaar was een iets meer terracotta-kleurig dier van ongeveer 17 cm, dat op 21 October 1946 in het Nieuwe Diep was gevangen en dat levend in ons aquarium verzeilde. Toen de visser echter vernam, dat wij niet meer dan F.l.- voor het dier wilden geven, vroeg hij zijn visje terug en wierp het weer in de haven. Ingvar Kristensen.

Op 25 en 26 October j.l. werd de eerste officiële bijeenkomst gehouden van het bestuur en de verschillende contactlieden, teneinde een inzicht te krijgen van de stand van zaken in de verschillende werkgroepen alsmede om van gedachten te wisselen over de plannen voor de toekomst. Aanwezig waren de heren G.J. Beisterveld, werkgroep Utrecht, de heer J.H. Kroon, Leiden, de heer E.L. Hoog-Den Haag en de heer Ir. A.J.v. Neste A-dam.

UIT HET ZOOLOGISCH STATION TE DEN HELDER door I. KRISTENSEN

De afgelopen maand bracht bracht plotseling veel jonge harders en snotolfjes, allebei heel geschikte aquariumvissen. Harders (*Mugil ramada*) zijn brakwatervissen, die in Zuid Europa thuis horen. Elk jaar verschijnt hier een aantal volwassen harders, die wel 40 cm lang zijn. In de loop van de zomer verdwijnen ze hier weer, maar dan, in het najaar, zien we ineens grote aantallen jonge hardertjes van 8-15 cm in de Waddenzee; de allermeeeste worden gevangen in palingfuiken bij de sluisjes van Texel, zoals in de Moksloot, in de Prins Hendrikpolder, enz., waar de hardertjes bij honderden tegelijk gevangen worden. Hoe komen ze daar?

Waarschijnlijk hebben de oude dieren niet binnendijs, maar langs de kust gepaaid en hebben de jonge visjes het brakke of zoete water opgezocht. Aanvankelijk gaan ze door alle fuikmazen heen, maar in September zijn ze zo groot, dat ze gevangen worden. Als de najaarskou hen nu tot wegtrekken stimuleert, worden ze massaal in de fuiken gevangen, en degene die de Waddenzee bereiken, lopen daar nog de kans om door garnalen- en sprotvissers gevangen te worden.

Onbeschadigde hardertjes houden zich prima in het aquarium. Er zijn liefhebbers, die ze twee jaar en langer gehouden hebben. Hoge temperaturen verdragen ze goed, mits voldoende doorluchting aanwezig is. Het zijn gemakkelijke alleseters, die bovendien in de beperkte aquariumruimte niet overmatig hard groeien. Alleen: ze springen geweldig, vooral als ze van iets schrikken. Dus een dekruit is noodzakelijk. Jammer, dat het zo moeilijk is onbeschadigde exemplaren te krijgen.

De tweede verschijning van dit najaar, de snotolfjes (*Cyclopterus lumpus*) was dit jaar veel talrijker dan anders (Ook voor de kust van Scheveningen werden meerdere exemplaren gevangen. Red) De volwassen dieren (50-60 cm) waren dit jaar veel talrijker buiten onze kust aanwezig, dan normaal.

De snotolf houdt van steengrond, waaraan hij zich met zijn tot zuignap vergroeide buikvinnen vastzuigt, in afwachting van iets eetbaars, dat langs komt zwemmen. In de loop van de zomer trekken de jonge snotolfjes van hun geboortegrond (waarschijnlijk de diluviale steenrug NW van Texel) naar de kust, en bij ons in de Waddenzee verschijnen ze in September en trekken pas bij de winterkou in December terug naar dieper water.

De jonge snotolfjes zijn enige aquariumgasten. Hun kleur varieert van grijs tot kopergroen of opaalblauw. Daar zitten ze dan met hun zuignap aan de glasruit of steen gehecht, met hun kop omlaag of omhoog, al naar ze zin hebben. Zodra ze wat levends in de buurt zien, gaan hun oogjes in die richting en volgen hun prooi. Dan zwemmen ze met hun logge lichaam er op af en met een flinke hap wordt de garnaal of worm naar binnen gezogen. Zij worden spoedig handtam en komen dan dadelijk op het voer af. Zij leren dan ook gauw stukjes mossel en vlees te eten. Net als bij de hardertjes is het ook weer zo jammer bij deze soort, dat ze bij transport dikwijls onzichtbare beschadigingen oplopen, die hun later toch nog fataal worden

=====De Persdienst van Diergaarde Blij-Dorp meldt =====

14 November: Jan Strijbos, Door Zuid Frankrijk en de Pyreneeën naar Andorra.

12 December : Simon de Waard, Zwerftochten door Lapland.

23 Januari: Kees Hana, Natuurgeheimen van water en rietland.

13 Februari: D. v. Sijn, Marokko, tuin van Allah.

17 Maart: Dr. J. W. Wichers, Hormonen.

Alle interessante lezingen, die om 8 uur beginnen in de Riviera-Hal.

Toespraak voor niet abonneementhouders F. O. 25

=====

Door omstandigheden heeft onze secretaris de heer J. Turlings zich genoodzaakt gezien zijn functie als secretaris neer te leggen. Wij danken hem voor het werk dat hij in het belang van B.M. heeft verricht. Wij verzoeken alle leden hun brieven, vragen, adresveranderingen enz. enz voortaan te willen richten aan het Redactieadres van de Kor: Zeezwaluwstraat 201/203 te Scheveningen Tel. 554210. Mogen wij tevens op deze plaats nog eens het verzoek richten om bij Uw schrijven een postzegeltje voor antwoord inte sluiten? Bij voorbaat dank voor Uw medewerking.

HET NIEUWE JAAR IN ZICHT. De tijd van banketletters en andere heerlijke knappende zoetigheden is weldra aangebroken.

En dan nog even later wordt het laatste kalenderblaadje afgescheurd. Een nieuw jaar breekt dan weer aan. Tevens weer een nieuw Kor-jaar. Onze voorraad omslagen voor de Kor slinkt zienderogen. Weldra zal er weer een enorme stapel nieuwe voor in de plaats komen, tenminste..... en nu komt het zelfde verhaal als verleden jaar..... als we de drukker weer aan het drukken kunnen zetten. Met andere woorden wanneer de omslag weer gevuld zal zijn met een serie aantrekkelijke advertenties.

Dit is een werkje, dat, wanneer het uitgesmeerd wordt over alle leden, in een wip gebeurd kan zijn. Ons maandblad is een landelijk orgaan en graag zouden wij nu ook eens adverteerders uit andere oorden, dan alleen Den Haag en Utrecht, vertegenwoordigd willen zien.

Zouden we een stel echte B.M.-ers kunnen vinden, die deze karwij even mee willen aanpakken? Dit keer willen wij wel graag alle beschikbare pagina's met advertenties gevuld krijgen. De drukkosten zijn gestegen en laten we eerlijk zijn, van de adverteerders moet het toch komen. Anders-en laten we deze dreiging gauw afwenden-komt de Kor zonder jas het nieuwe jaar ingestapt. En wie voelt voor het laatste wat? Daarom nu niet langer praten, maar poetsen in de vorm van advertentiewerving voor UW Kor

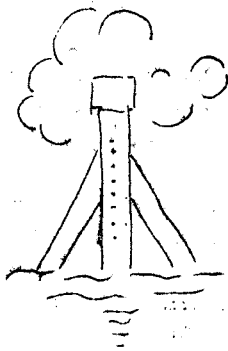
Hier volgen de prijzen voor een heel jaar adverteren, dus 12 maal!!!!

1/1 pagina F. 100.-- 1/4 pagina F. 32.50

1/2 pagina F. 60.-- 1/8 pagina F. 17,50

De omslag wordt voor een heel jaar in eens gedrukt!

De Kor in een keurig omslag moet een traditie worden. Helpt U daar ook aan mee?

Hier zijn de hoogwatertijden voor Nov. en December.

Als het nu maar wil stormen!!

Onderstaande tijden gelden voor Rotterdam.

23 Nov.	8.15 uur en 20,58 uur	Den Helder 3 uur later
30 Nov.	3.23 uur en 15,32 uur	Ijmuiden ong. 1 uur vroeger
7 Dec.	7.59 uur en 20,36 uur	Scheveningen 1½ uur vroeger
14 Dec.	2.15 uur en 14.23 uur	H.v.Holland 1.45 uur vroeger
21 Dec.	7.20 uur en 20,03 uur	Delfzijl ong. 7½ uur later
28 Dec.	2.14 uur en 14,23 uur	

5-8 uur later is het laagwater. En nu maar speuren!!!!

LEVENDE EENDENMOSSLS (Lepas anatifera) IN DE BAK

De Zuid Wester storm, gevolgd door een flinke Noord-Wester hebben een flinke partij drijfhout op de kust gezet. En het was geen drijfhout zonder meer, want duizende eendenmossels zaten er met hun beige tot zwarte stelen aan vastgehecht. Een mooie vondst, want ze leefden nog prima. Gevolg: vele exemplaren verhuisden naar de aquaria van verschillende leden van de Haagse Werkgroep, waar ze het tot op heden nog goed doen. We zien maar weer: kraag op en strandjutten is het parool!